

Mladi i obrazovanje

Sociologija omladine

Dragan Stanojević

Filozofsku fakultet

Univerzitet u Beogradu

Teorijsko polazište

- Teorije transmisije kulturnog kapitala (Burdije)
- Teorije racionalnog izbora (Beker, 1993; Checchi, 2005)
- Teorije *tranzicionih režima* (Walter *et al.*, 2009)

Teorije transmisije kulturnog kapitala (Burdije)

- Ključne institucije u reprodukciji društvenih položaja:
 - Obrazovni sistem
 - „Obrazovni sistem je najefektivniji način perpetuiranja postojećih socijalnih obrazaca jer istovremeno omogućuje opravdanje socijalnih nejednakosti i daje na značaju kulturnom nasleđu koje je *društveni* poklon koji se tretira kao *prirodni*“ (Burdije, 1974: 32)
 - Reprodukcija položaja se vrši i kroz „jezičke i kulturne kompetencije“
 - Porodica
 - U zavisnosti od ekonomskog položaja porodice zavisice i mogućnosti da se deca školuju, uključe u vannastavne aktivnosti, steknu socijalni kapital i kulturne kompetencije.
 - Bolje obrazovani roditelji će bolje osposobiti svoje dete za školske programe, čime će deca još od osnovnog obrazovanja steći prednost unutar sistema. Ova deca će ispoljavati i veći stepen vrednovanja samog sistema jer će raspodela nagrada ići njima u korist.

Teorije racionalnog izbora

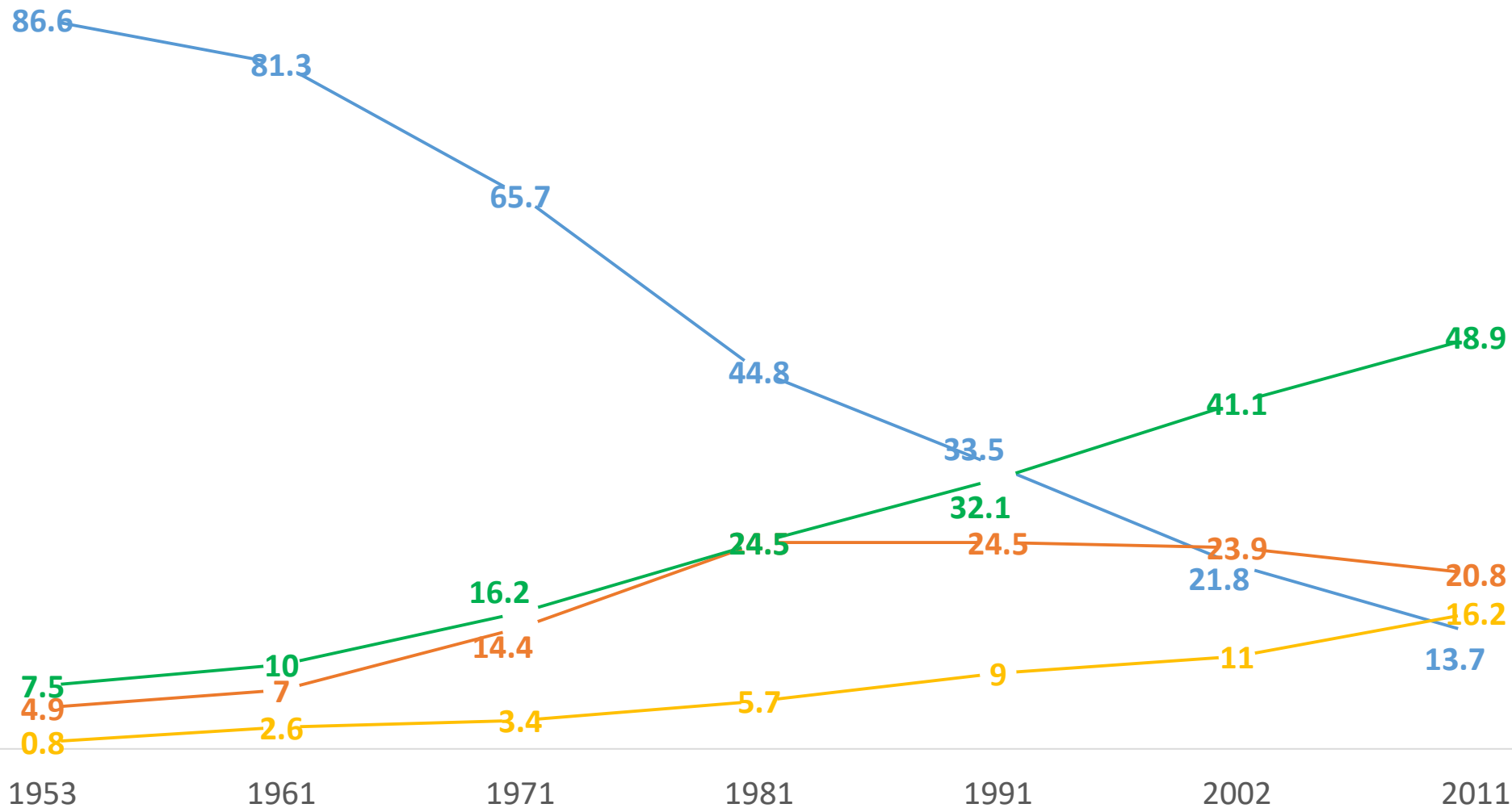
- Roditelji preko ulaganja u decu teže maksimizaciji dobiti, najpre svoje dece, a zatim i čitave porodice.
- Anticipirajući njihovo suočavanje sa tržištem rada nakon završetka obrazovanja, nastoje da kalkulišu troškove i koristi od ulaganja (Lillard and Willis, 2004)
- Odluke o obrazovanju su društveno kontekstualizovane.
 - Kada sistem obrazovanja doživi ekspanziju ili postane dostupniji (kroz stipendije i kredite), porodice iz nižih slojeva će lakše doneti odluku o uključivanju dece u sistem obrazovanja, odnosno ostanak u njemu duže od sopstvenog (Checchi, 2005).

Teorije *tranzicionih režima*

- *Univerzalistički režim tranzicije*
- *Režim usmeren na zapošljavanje*
- *Liberalni režim*
- *Sub-protrektivni*
- *Postsocijalistički (Walter et al., 2009)*

Režim	Zemlja	Pristup obrazovanju	Princip obrazovanja	Cilj obrazovanja
Univerzalistički	Danska, Finska	Neselektivno	Fleksibilni standardi	Obrazovanje, Aktivacija za tržište
Usmeren na zapošljavanje	Austrija, Nemačka, Francuska, Holandija	Selektivno	Standardizovano (dualno)	Predstručno usavršavanje
Liberalni režim	UK, Irska,	Načelno neselektivno	Fleksibilno, niski standardi	Upošljivost
Sub-protrektivni	Italija, Portugal, Španija	Neselektivno	Niski standardi i obuhvaćenost	“određeni” status (koroza rad, obrazovanje, usavršavanje)
Post-socijalistički	Bugarska, Rumunija, Slovenija, Srbija	Načelno neselektivno	Standardi u procesu transformacije	Kombinovani

OBRAZOVNA STRUKTURA POPULACIJE SRBIJE 1951-2011, POPISNI PODACI RZS

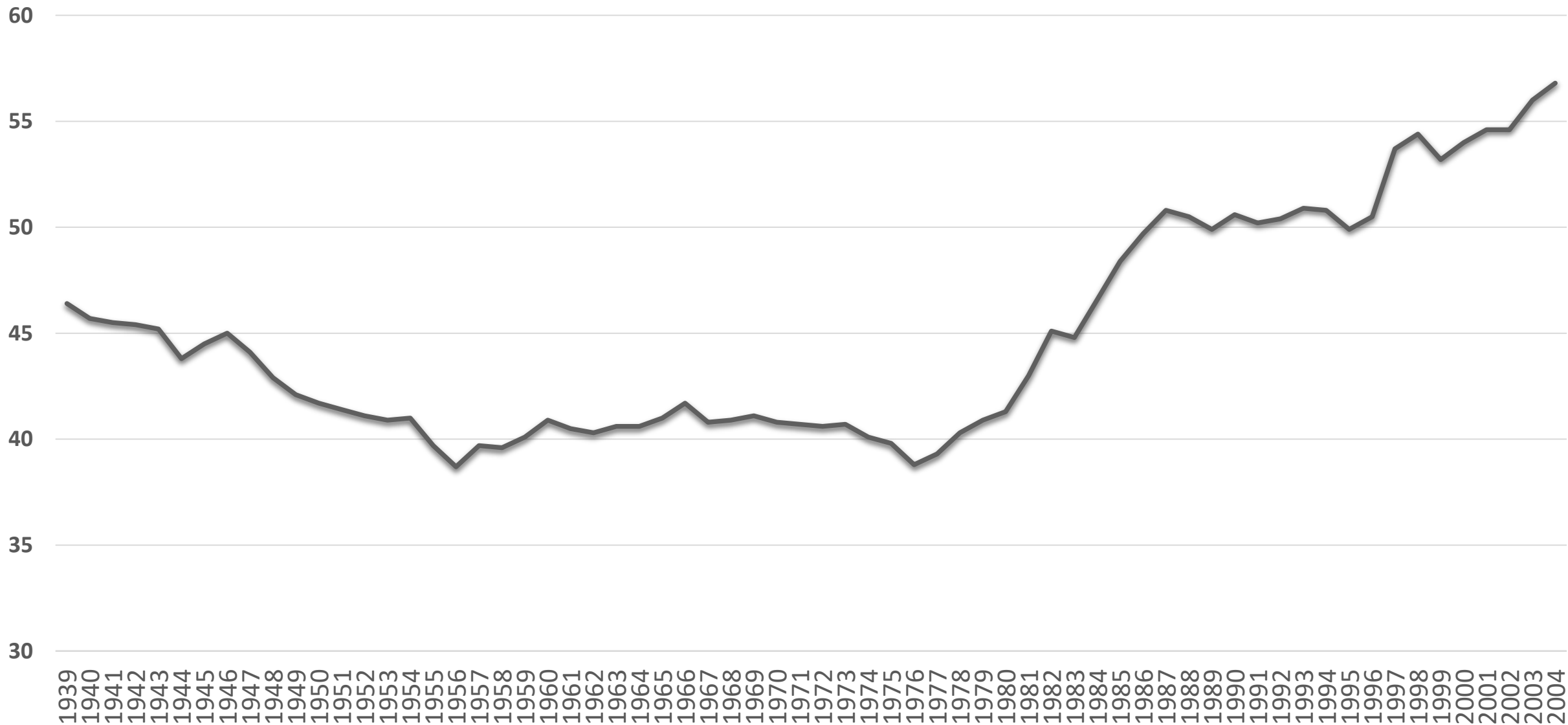
- -Bez OŠ

- -OŠ

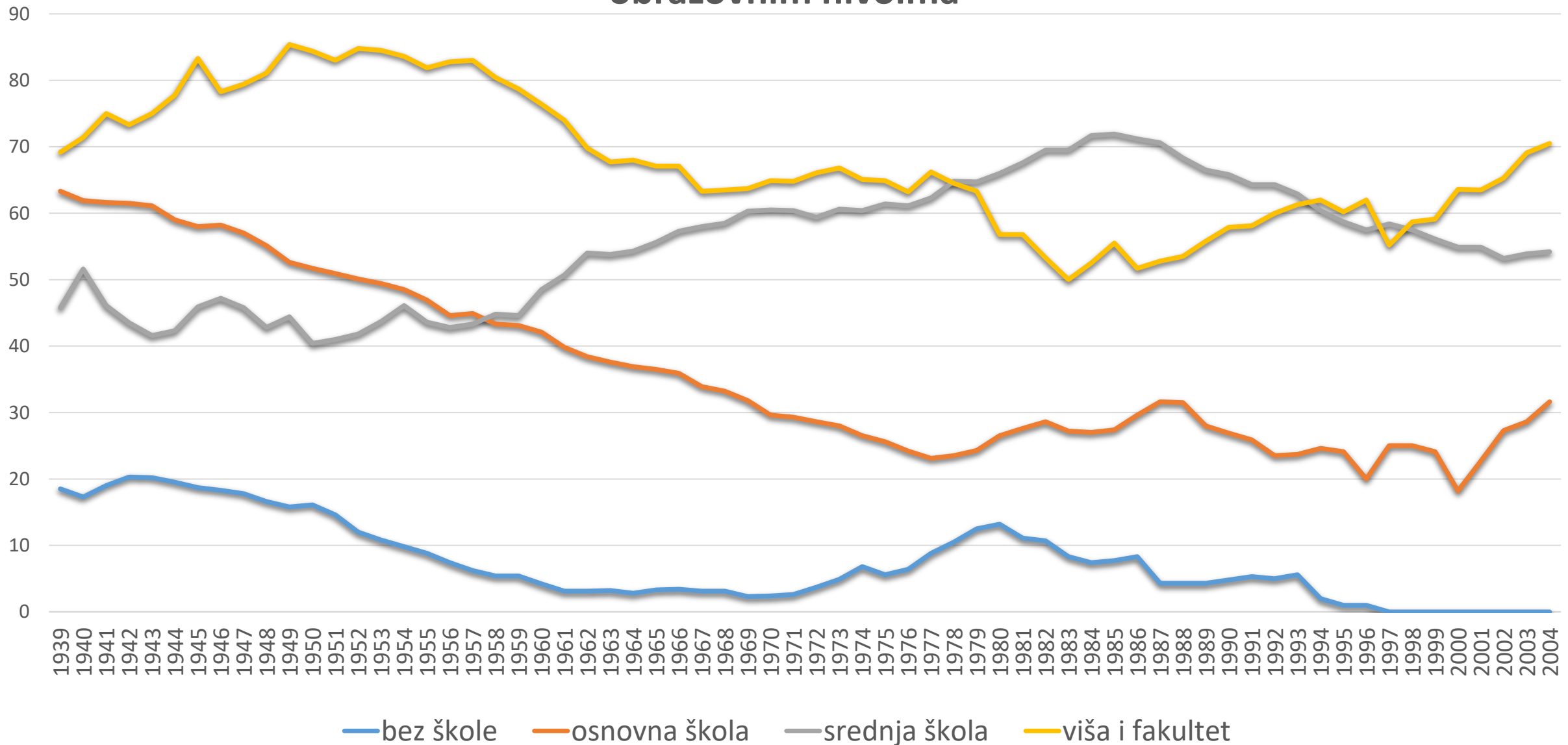
- -Srednje

- -Više/visoko

% onih koji imaju isto obrazovanje kao i njihovi roditelji

% onih koji imaju isto obrazovanje kao i njihovi roditelji - prema obrazovnim nivoima

Pristup obrazovanju – nejednake šanse

	Obrazovanje mladih		
		Srednje	Više/visoko
Obrazovanje roditelja	Osnovno i manje	4,2	79
	Srednje		3,5

Izvor: Tomanović, Stanojević: 2015, *Mladi u Srbiji 2015*

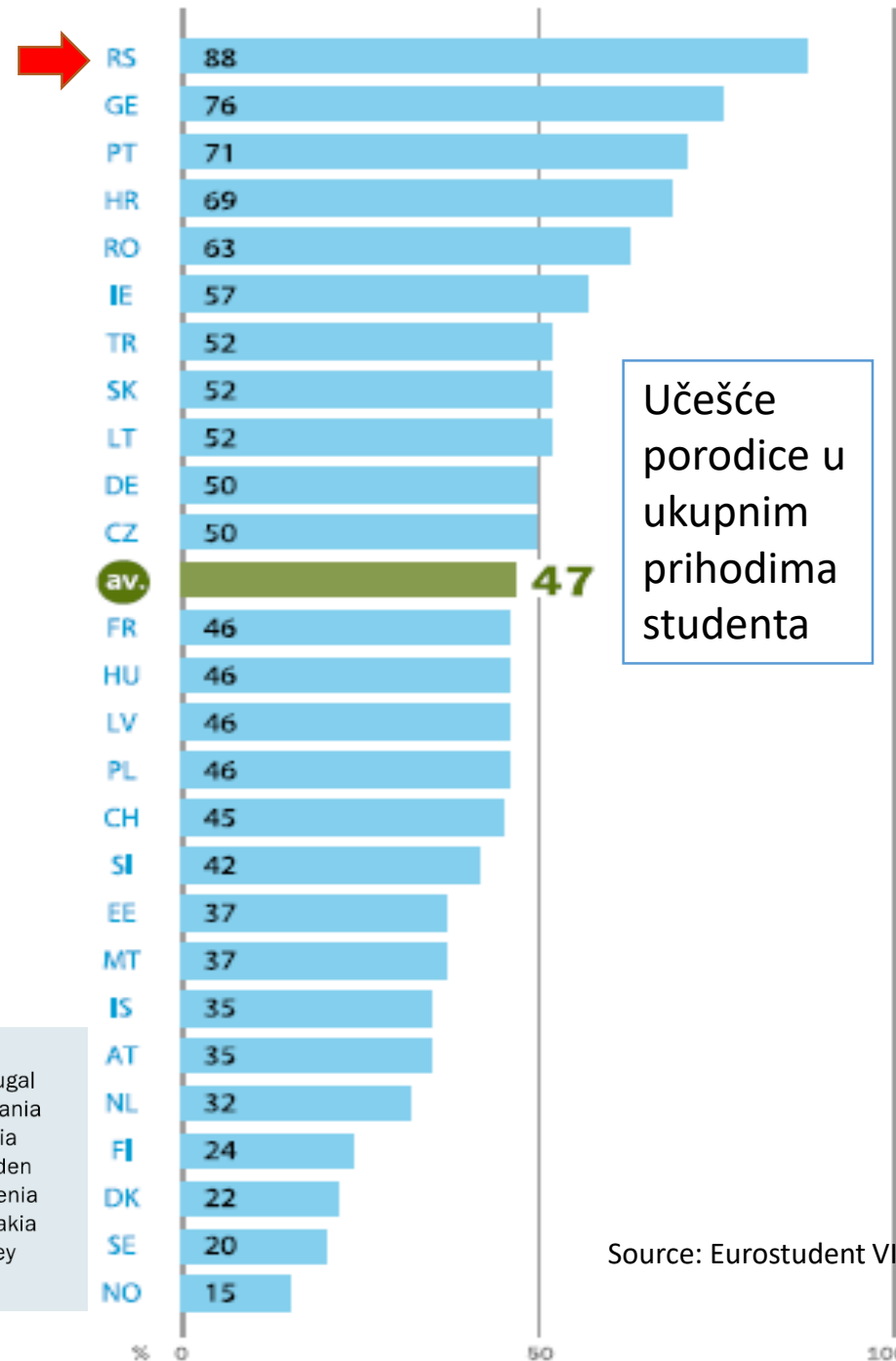
EUROSTUDENT 2017 – visoko obrazovanje

- Kategorije studenata koje su podzastupljene u VO
 - Niže obrazovanje roditelja
 - Nizak socio-ekonomski status
 - Mesto stanovanja (regionalna neujenačenost, selo/grad)
 - Studenti sa hendikepom ili hroničnim bolestima

- Sa malom decom
- Koji rade
- Romi

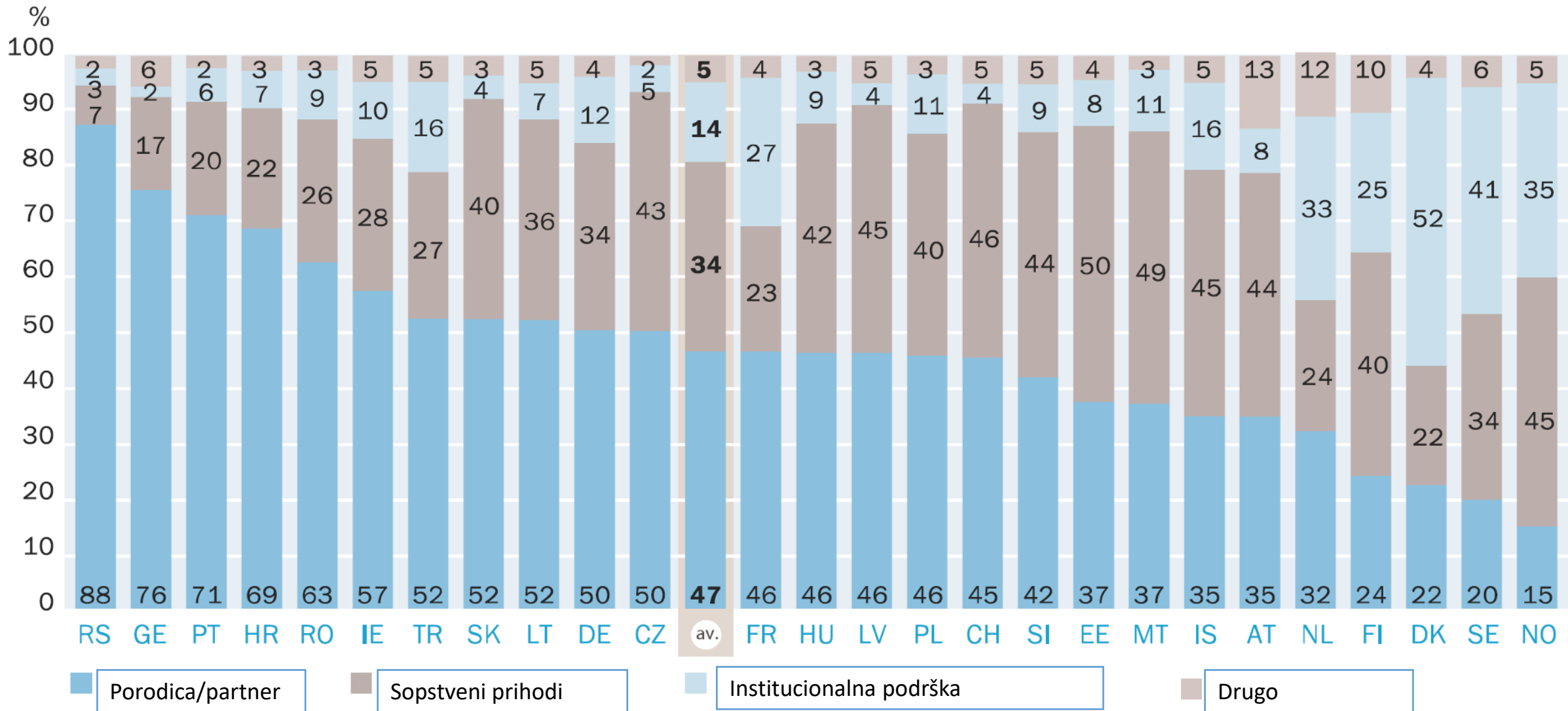
EUROSTUDENT 2017

- 96% studenata je finansijski zavisno od roditelja

AL	Albania	FI	Finland	IT	Italy	PT	Portugal
AT	Austria	FR	France	LT	Lithuania	RO	Romania
CH	Switzerland	GE	Georgia	LV	Latvia	RS	Serbia
CZ	Czech Republic	HR	Croatia	MT	Malta	SE	Sweden
DE	Germany	HU	Hungary	NL	The Netherlands	SI	Slovenia
DK	Denmark	IE	Ireland	NO	Norway	SK	Slovakia
EE	Estonia	IS	Iceland	PL	Poland	TR	Turkey

Source: Eurostudent VI, Synopsis of indicators

AL	Albania	FI	Finland	IT	Italy	PT	Portugal
AT	Austria	FR	France	LT	Lithuania	RO	Romania
CH	Switzerland	GE	Georgia	LV	Latvia	RS	Serbia
CZ	Czech Republic	HR	Croatia	MT	Malta	SE	Sweden
DE	Germany	HU	Hungary	NL	The Netherlands	SI	Slovenia
DK	Denmark	IE	Ireland	NO	Norway	SK	Slovakia
EE	Estonia	IS	Iceland	PL	Poland	TR	Turkey

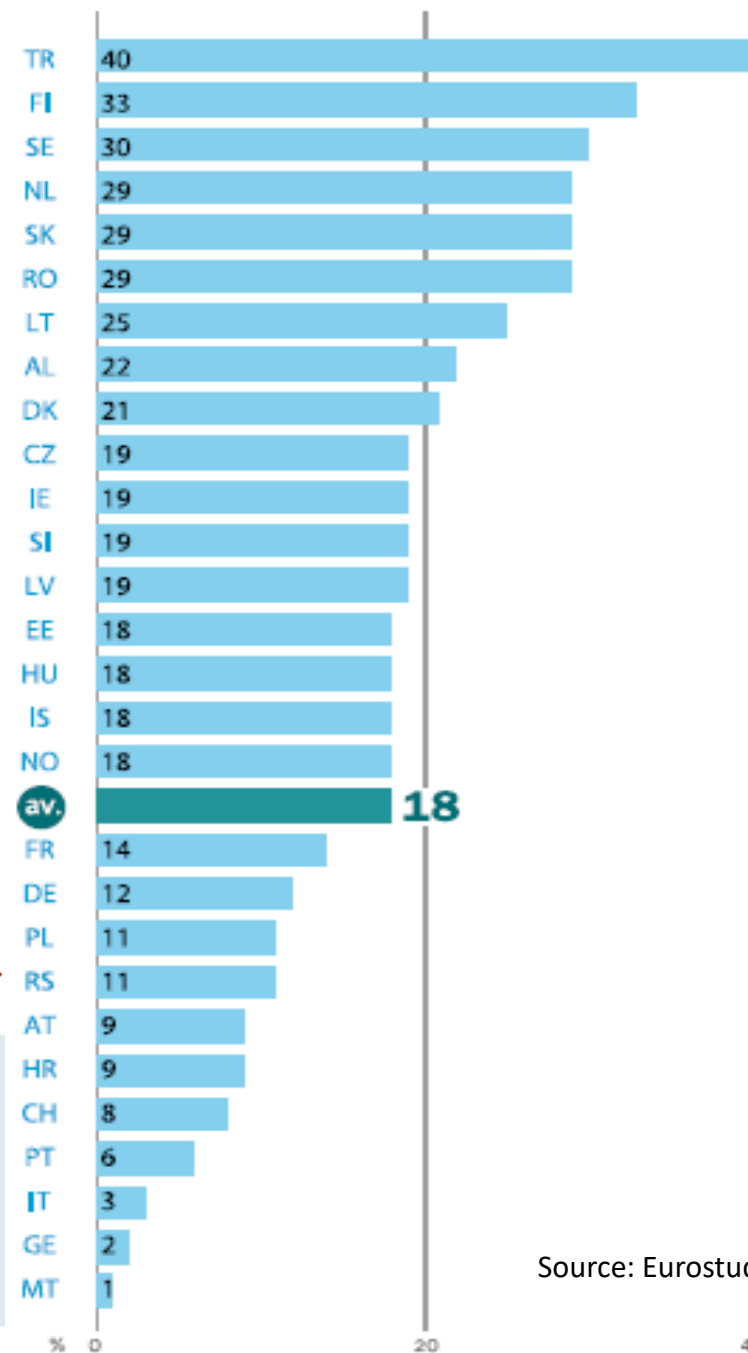
Source: Eurostudent VI,
Synopsis of indicators

Studentski kredit

- 16,7% prima stipendiju ili kredit (5,5% prima kredit)
- Ne postoje razlike između onih koji primaju kredit prema
 - Obrazovanju roditelja
 - Samoproceni finansijskog stanja
 - Lokaciji na kojoj studiraju
 - Mestu odakle potiču
- Razlike se javljaju prema
 - Roditeljstvu / roditelji ne primaju kredit

Smeštaj u domu

- Relativno mali broj studenata živi u studentskim domovima
- Zahtevi prilikom ulaska u dom?

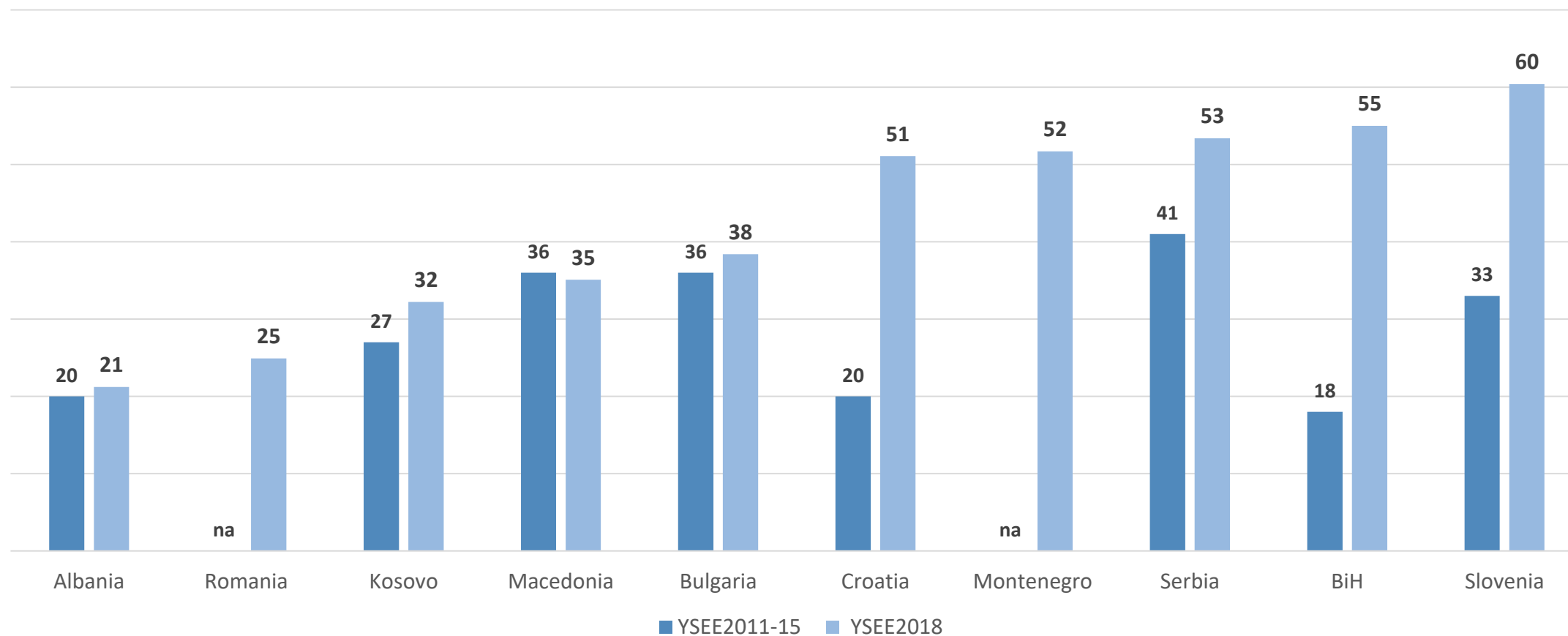

AL	Albania	FI	Finland	IT	Italy	PT	Portugal
AT	Austria	FR	France	LT	Lithuania	RO	Romania
CH	Switzerland	GE	Georgia	LV	Latvia	RS	Serbia
CZ	Czech Republic	HR	Croatia	MT	Malta	SE	Sweden
DE	Germany	HU	Hungary	NL	The Netherlands	SI	Slovenia
DK	Denmark	IE	Ireland	NO	Norway	SK	Slovakia
EE	Estonia	IS	Iceland	PL	Poland	TR	Turkey

Source: Eurostudent VI, Synopsis of indicators

Povezanost sa tržištem rada – opšta populacija mladih

Da li si imao praksu tokom školovanja?

Izvor: Lavrič, Tomanović, Jusić, 2019

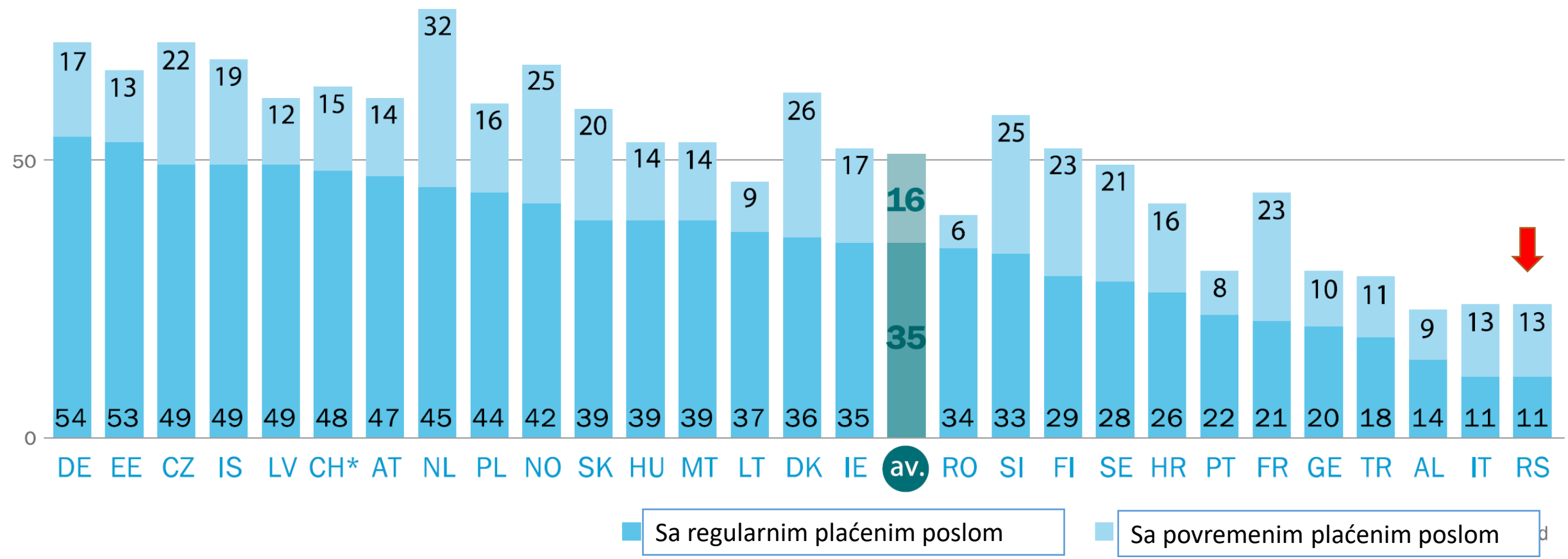
AL Albania
 AT Austria
 CH Switzerland
 CZ Czech Republic
 DE Germany
 DK Denmark
 EE Estonia

FI Finland
 FR France
 GE Georgia
 HR Croatia
 HU Hungary
 IE Ireland
 IS Iceland

IT Italy
 LT Lithuania
 LV Latvia
 MT Malta
 NL The Netherlands
 NO Norway
 PL Poland

PT Portugal
 RO Romania
 RS Serbia
 SE Sweden
 SI Slovenia
 SK Slovakia
 TR Turkey

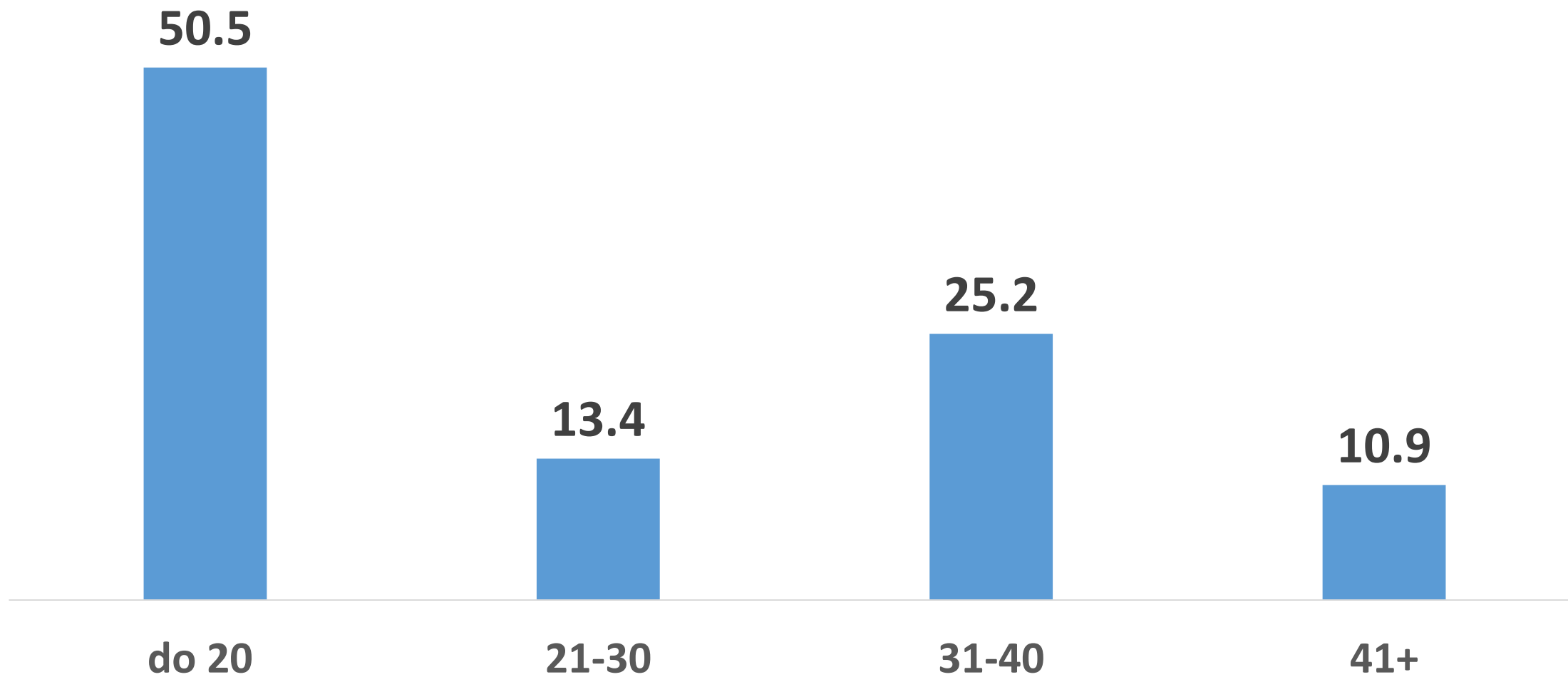
%
100

Source: Eurostudent VI, Synopsis of indicators

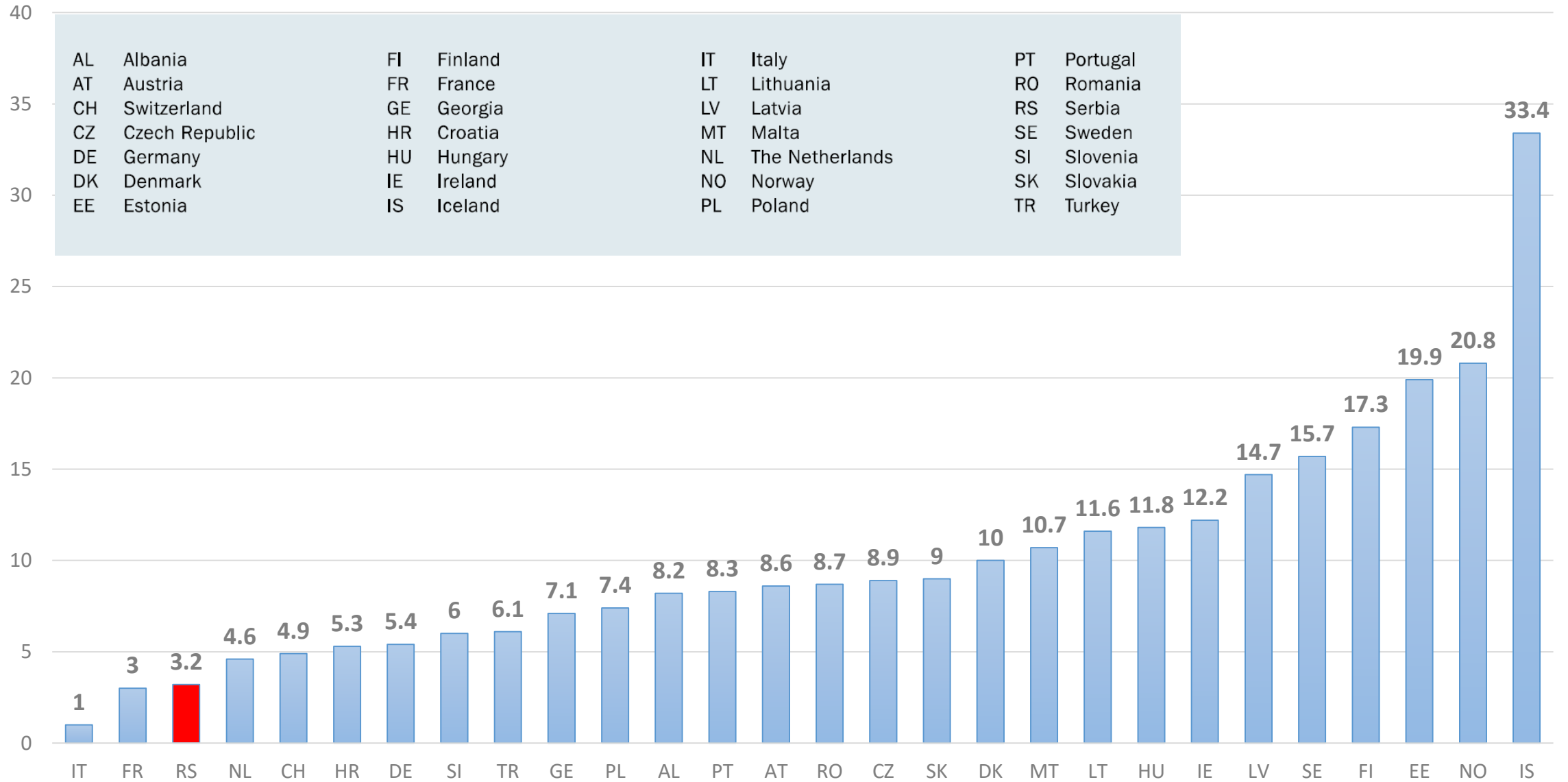
- Među onima koji rade (24%)
 - 64,3% radi da bi plaćalo tekuće troškove
 - 40% ne bi moglo sebi da priušti studije bez prihoda od sopstvenog rada
 - 27,5% radi da bi izdržavalo članove porodice
 - 49,3% rad vidi kao primarno sticanje iskustva
 - 53,6% smatra da ono što rade dok studiraju nema nikakve veze sa strukom

Broj sati na plaćenom poslu u toku nedelje

- Dve grupe studenata koji rade
 - 1. rad kao iskustvo u funkciji brže tranzicije ka tržištu rada
 - Deca iz urbanih centara, sa visokoobrazovanim roditeljima
 - 2. rad kao uslov studiranja – prolongirana obrazovna tranzicija, nesigurnost na tržištu rada
 - Manji gradovi, niže obrazovanje roditelja, roditelji ...

Studenti koji su roditelji

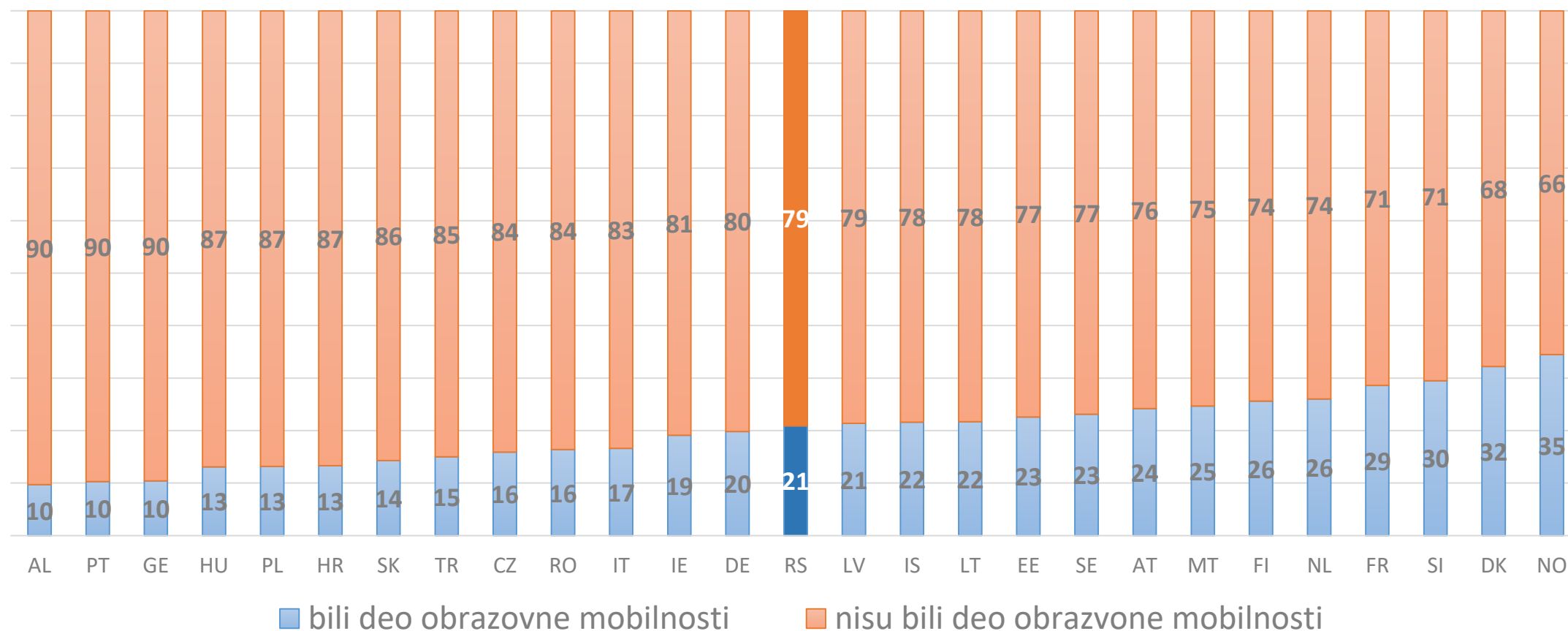
Mobilnost mladih zbog obrazovanja

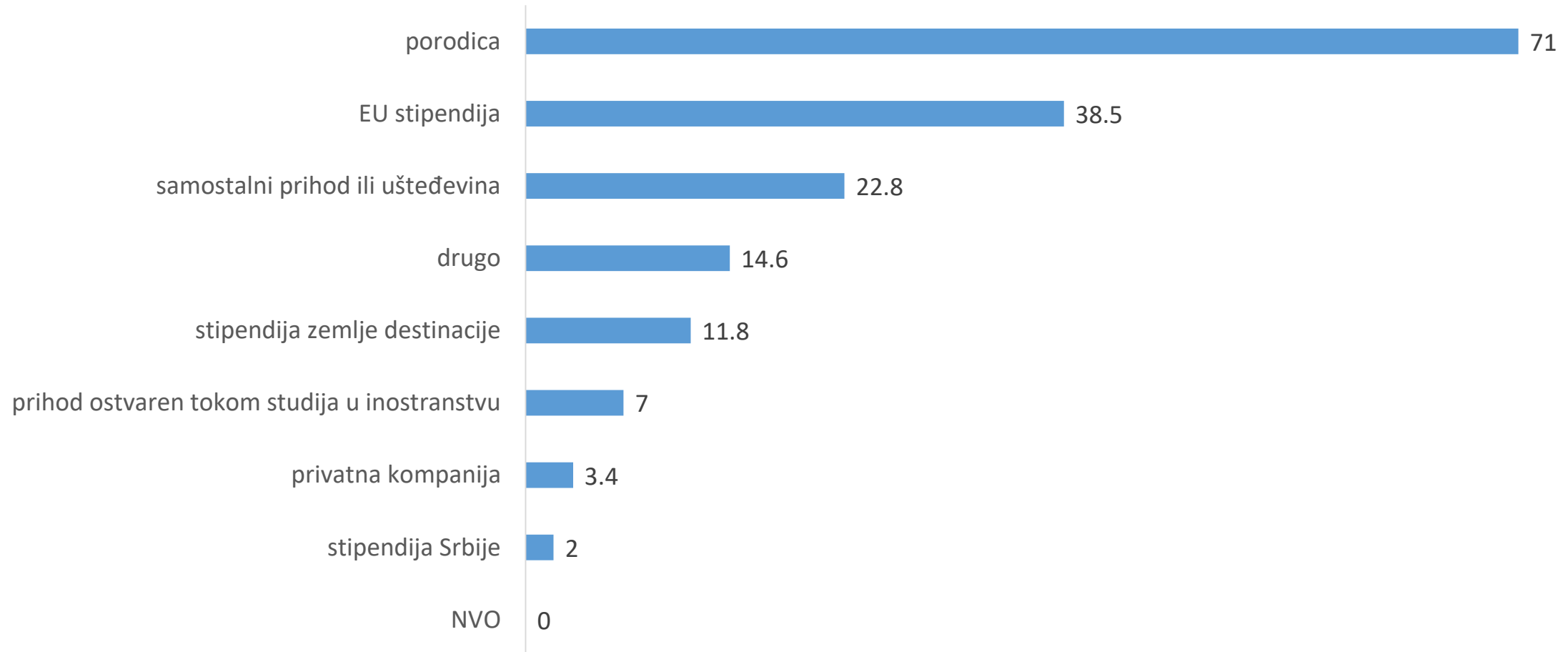
Nakon II svetskog rata mobilnost postaje centralna za mnoge.

- Mobilnost mladih deo četiri tranzicije:
 - Obrazovne tranzicije
 - Od obrazovanja ka tržištu rada
 - Od nezaposlenosti ka zaposlenosti
 - Od mladosti ka odraslosti (Corijn, Kližin, 2001)

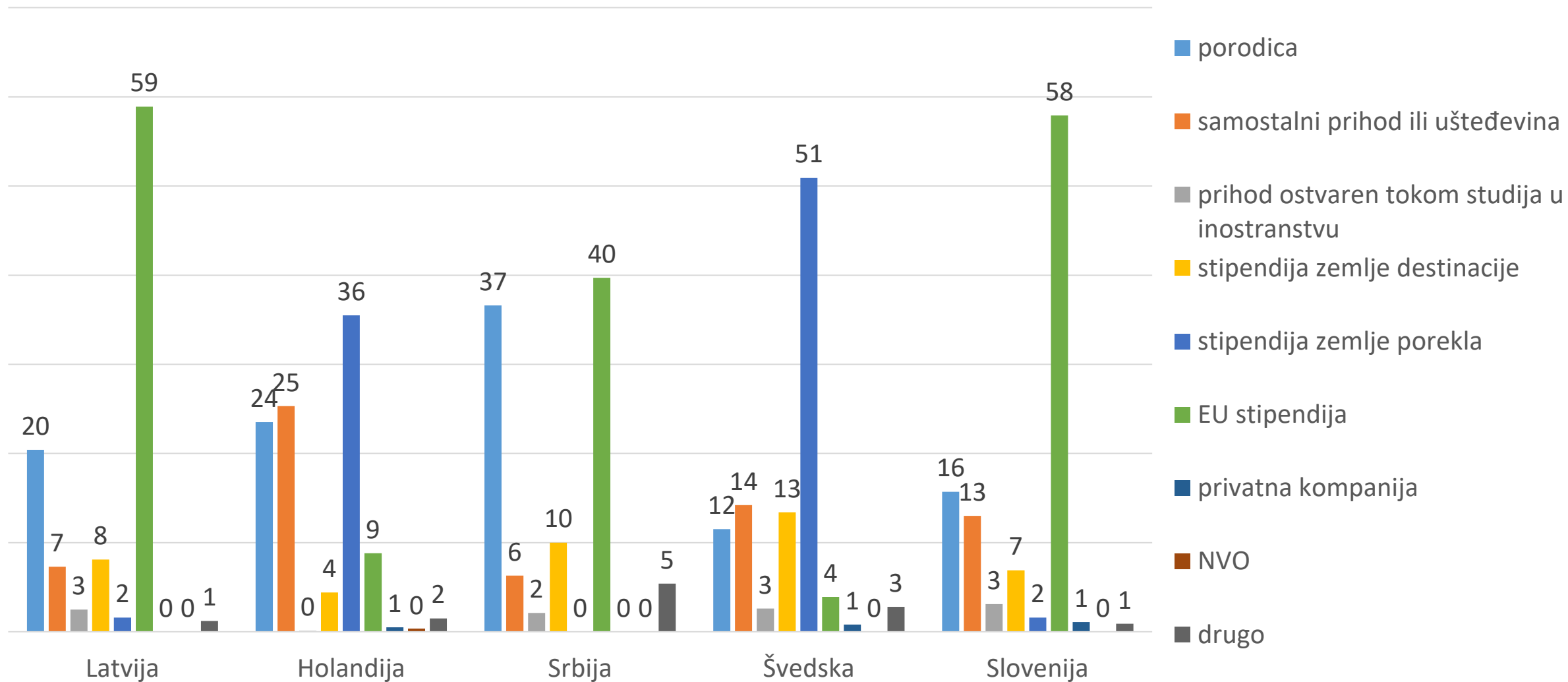
Studenti koji su učestvovali u programima mobilnosti

Izvori prihoda tokom studija u inostranstvu – Eurostudent 2017

Glavni izvor finansiranja Eurostudent 2017

Izazovi mobilnosti Eurostudent 2017

Diskusija

- Nedovoljno otvoren pristup visokom obrazovanju
- Resursi porodice ključni za ulazak i ostanak u sistemu obrazovanja
- Nemogućnost usklađivanja obrazovne sa drugim tranzicijama
- Nedovoljno razvijene mere podrške
- Nedovoljno selektivne mere podrške

Literatura

- Becker, G. (1986). "Human Capital and the Rise and Fall of Families". *Journal of Labor Economics*, 4 (3, pt. 2): S1-S39.
- Becker, G. (1993). *A treatise on the family* (enlarged edition). Cambridge Mass.: Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). "The forms of capital", in: Halsey, A. H., H. Lauder, P. Brown and A. S. Wells (eds.). *Education: Culture, Economy, Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Checchi D. (2005). *The economics of education. Human capital, family background and inequality*. Cambridge University Press
- Corijn, M., Klijzing, V., eds (2001). *Transitions to Adulthood in Europe*. Dordrecht: Kluwer.
- Lillard, L, R. Willis (1994). "Intergenerational Educational Mobility: Effects of Family and State in Malaysia". *The Journal of Human Resources*; Special Issue: *The Family and Intergenerational Relations*, Vol. 29, No. 4: 1126-1166.
- [Walther, A., Stauber, B., Pohl, A. \(2009\). *Youth: Actor of Social Change*. Final Report. Tübingen: IRIS.](#)

Radne tranzicije u Srbiji

Dragan Stanojević

Filozofski fakultet
Univerzitet u Beogradu

Teorijske pretpostavke

- Životni tok
- Radne tranzicije

Rad je ključni preduslov socijalne integracije a obrazovanje je glavni kanal prema tržištu rada.

Kako se rad diverzifikuje, postaje nesiguran i segmentiran, njegov se integrativni potencijal smanjuje.

Prelazak u odraslost je postao duži, složeniji i nelinearan (Furlong and Cartmel 2007; Thompson 2011)

Radne tranzicije možemo posmatrati kroz tri bazična problema:

1. razvijenosti tržišta rada
2. usklađenosti znanja i veština i potreba tržišta i
3. jednakosti šansi koje garantuju da će potencijali (talenti) biti iskorišćeni na adekvatan način.

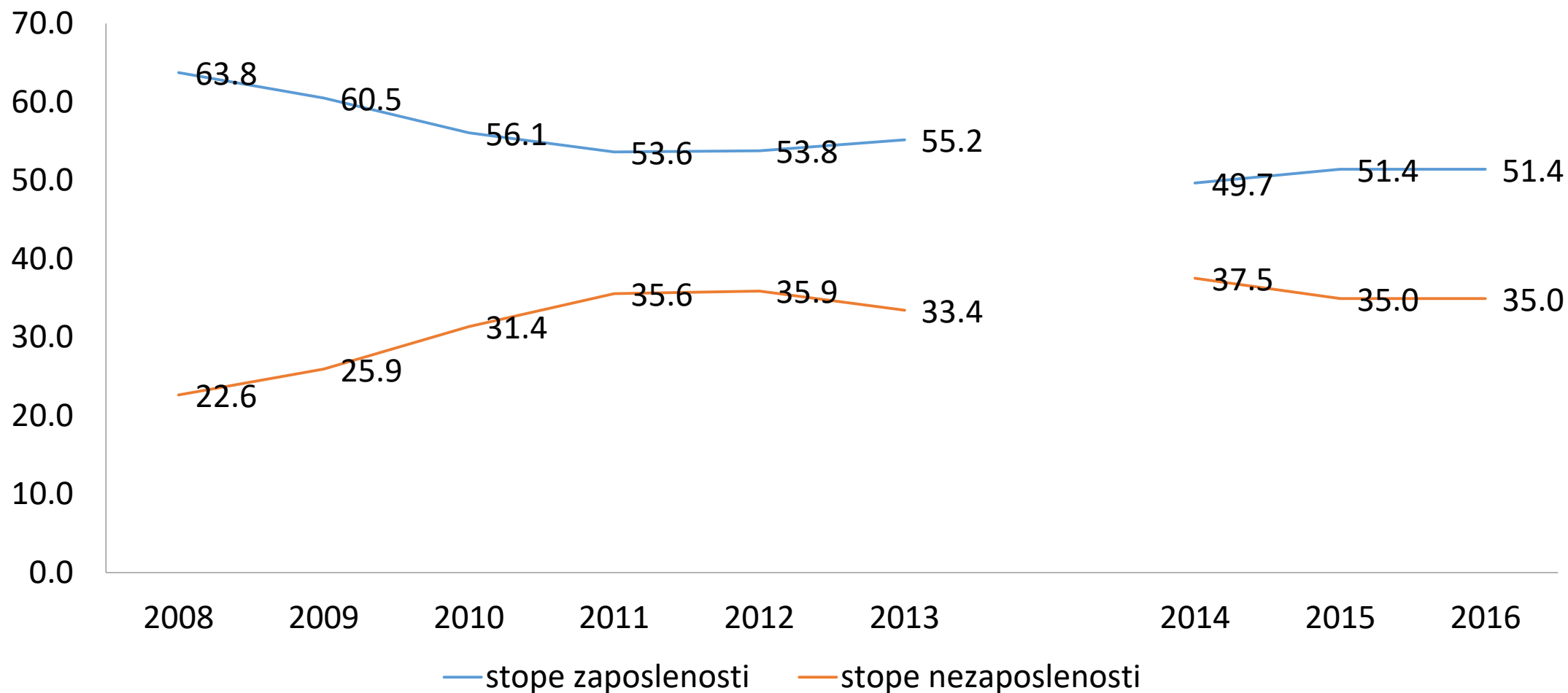
- Pozicija mladih na tržištu rada je nestabilna iz nekoliko razloga
 - Nedostatak iskustva na konkretnim poslovima
 - Poslednji dolaze a prvi odlaze iz firme (otpremnine za otpuštanje su manje)
 - Uvođenje novih fleksibilnih radnih aranžmana koji pogađaju nove generacije

Teorije *tranzicionih režima*

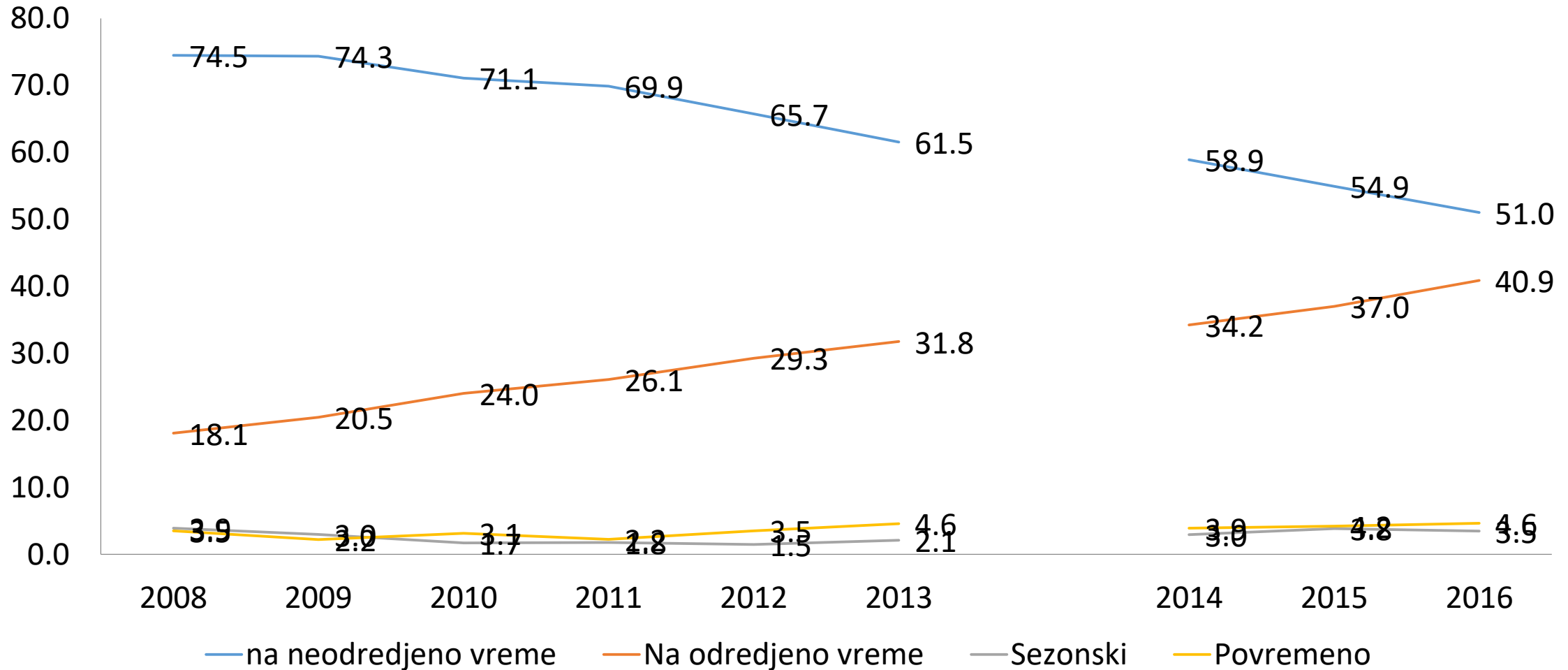
- *Univerzalistički režim tranzicije*
- *Režim usmeren na zapošljavanje*
- *Liberalni režim*
- *Sub-protrektivni*
- *Postsocijalistički* (Walter et al., 2009)

Režim	Zemlja	Tržište rada	Učešće žena
Univerzalistički	Danska, Finska	Otvoreno, niski rizici	Visoko
Usmeren na zapošljavanje	Austrija, Nemačka, Francuska, Holandija	Zatvoreno, rizici na marginama	Srednje
Liberalni režim	UK, Irska,	Otvoreno, visoki rizici	Visoko
Sub-protrektivni	Italija, Portugal, Španija	Zatvoreno, (neformalni rad)	Nisko
Post-socijalistički	Bugarska, Rumunija, Slovenija, Srbija	Zatvoreno, viski rizici	Nisko (uz izuzetke – SLO)

Položaj mladih (15-29) na tržištu rada

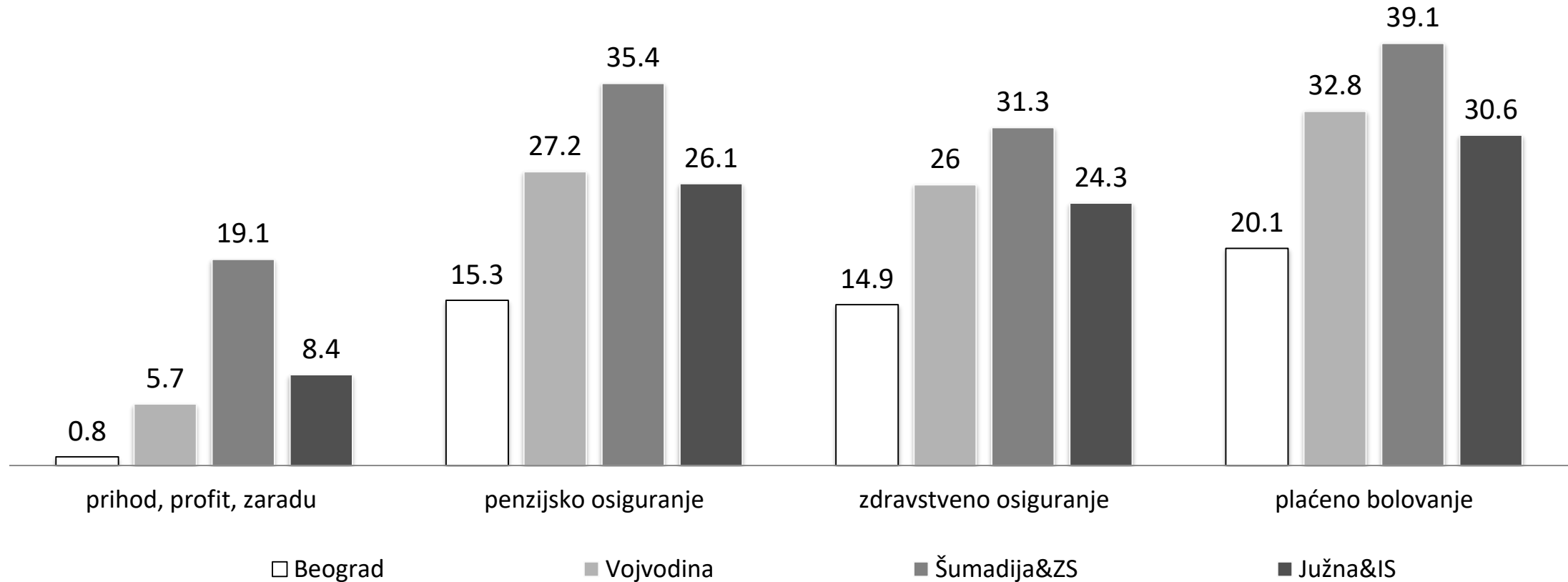

Tip ugovora na poslu: mladi starosti 15-29 godina

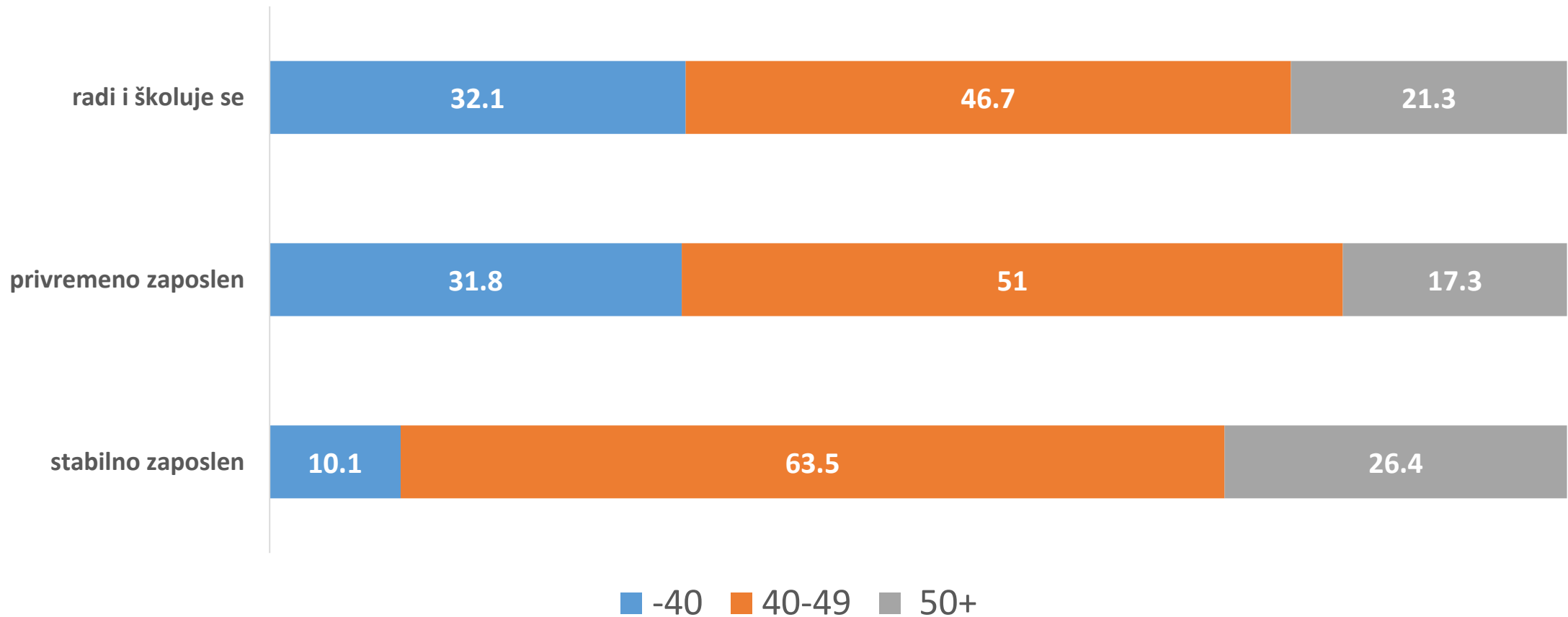
Sigurnost zaposlenja – radnička prava

Na poslu ne ostvaruje pravo na...

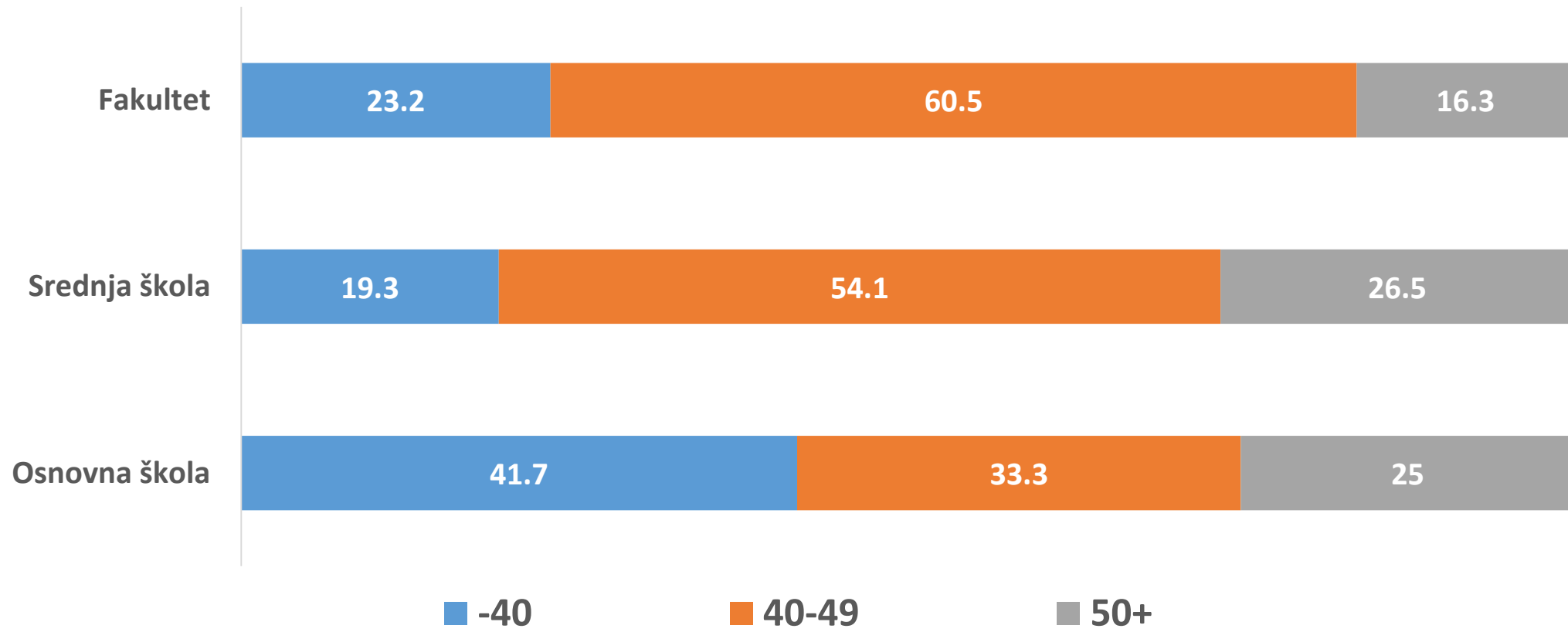
RADNO OPTEREĆENJE

Broj radnih sati nedeljno prema kategoriji zaposlenih (u %)

RADNO OPTEREĆENJE

Broj radnih sati nedeljno prema obrazovanju (u %)

ČINIOCI POKRETLJIVOSTI

Diskrepanca između poželjnog i stvarnog

Najvažniji činioci koje mladi percipiraju kao bitne za zapošljavanje

1. političke veze (30,4%)
2. socijalni kapital – poznanici/prijatelji (26%)
3. stručnost (17,8%)
4. obrazovanje (17,5%)
5. sreća (8%).

- Na školovanju postoji čvršća vera u značaj obrazovanja
- Nakon završetka obrazovanja opada; mladi smatraju da su lične i političke veze najznačajniji kanal pokretljivosti

Diskusija

- Doživotno učenje koje destandardizuje radne putanje
- Savremena organizacija tržišta rada zahteva fleksibilnije radne aranžmane
- Prekarni rad kao posledica
- Internacionalizacija tržišta rada – migracije i rad na daljinu
- Novi / stari oblici zavisnosti od porodice – „yoyo“ tranzicije